

Na osnovu člana 48. stav 1, a u vezi sa čl. 41. i 42. Zakona o kulturnom nasleđu („Službeni glasnik RS”, broj 129/21) i člana 8. stav 1. Zakona o Narodnoj skupštini („Službeni glasnik RS”, broj 9/10),

Narodna skupština Republike Srbije, na Drugoj sednici Prvog redovnog zasedanja u 2026. godini, održanoj 23. aprila 2026. godine, donela je

O D L U K U

o utvrđivanju mera zaštite, granica zaštićene okoline i mera zaštite zaštićene okoline spomenika kulture Crkva sv. Ahilija u Arilju, nepokretnog kulturnog dobra od izuzetnog značaja

1. Utvrđuju se mere zaštite, granice zaštićene okoline i mere zaštite zaštićene okoline spomenika kulture Crkva sv. Ahilija u Arilju (u daljem tekstu: spomenik kulture) koji se nalazi na teritoriji opštine Arilje, u Arilju.

Spomenik kulture je Odlukom Skupštine SRS broj 29 od 29. marta 1979. godine („Službeni glasnik SRS”, broj 14/79) utvrđen za nepokretno kulturno dobro – spomenik kulture od izuzetnog značaja za Republiku Srbiju.

2. Spomenik kulture leži na zaravni, izdignutoj iznad prostranih dolina reka Moravice i Rzava, oko koje se tokom 19. i 20. veka razvila savremena varošica Arilje, sedište istoimene opštine. Obuhvata parohijsku crkvu posvećenu sv. Ahiliju, najznačajniju sačuvanu građevinu nekadašnjeg episkopskog/mitropolijskog manastira, arheološke nalaze – ostatke srušenih manastirskih zgrada i obziđa podizanih od kraja 13. do 17. veka, kao i starijih zdanja (antičkog svetilišta i manastira iz vizantijskog vremena). U pravcu jugoistoka, sredinom 19. veka podignute su dve zgrade narodnog neimarstva: škola nad ostacima kule iz 14. veka, adaptirana za potrebe savremene Galerije, u kojoj je izložen deo pokretnih arheoloških nalaza i konak porodice Popović (po predanju Jovana Mičića), koji je demontiran. Zgrade crkvene opštine, zvonika i trpezarije izgrađene su tokom 20. veka jugoistočno od crkve. Tokom 20. veka oko crkve se formira najstariji deo varošice Arilje. Najvredniji objekti iz tog perioda su: Zgrada biblioteke, Sokolski dom, kao i brojne privatne kuće i zanatske radnje. Posle Drugog svetskog rata u centralnom delu ovog prostora formira se Trg partizana na kom je podignut spomenik Borcima Revolucije 1941-1945. godine.

Objekti u okviru granica spomenika kulture su u različitim stanjima. Oni od značaja za samu celinu su u dobrom stanju.

3. Granica spomenika kulture se kreću spoljnim ivicama katastarskih parcela br. 452/1, 448/1 do ulice Braće Vukotić, 25/2, 55/1, 25/22, 25/31, 25/32, 25/8, 25/9, 69, 65 i 61 KO Arilje, a obuhvata katastarske parcele br: 25/2, 25/8, 25/9, 25/21, 25/22, 25/31, 25/32, 58/1, 58/2, 61, 62, 65, 448/1, 448/4, 448/5, 448/6, 452/1, 452/2, 452/3 K.O. Arilje u javnoj svojini i br. 55/1, 55/2, 56/1, 56/2, 56/3, 59, 60, 69 i 448/3 K.O. Arilje u privatnoj svojini.

Granica zaštićena okolina spomenika kulture se kreće spoljnim ivicama katastarskih parcela br. 448/1 do ulice Braće Vukotić, 25/2, 25/1, 25/3, 25/10, 25/24,

25/23, 25/22, 25/31, 25/32, 25/8, 25/9, 69, 75, 455, 76/2, 76/3, 76/1, 80/1, 81/3, 81/4, 81/6, 82/2, 83/6, 83/5, 83/4, 83/3, 452/1, 84/3, 84/8, 456/1, 52/4, 54, 53/2, 51/1, 51/4, 49/3, 49/2, 50, 48/34, 48/1 do ulice Trg bratstva jedinstva KO Arilje, a obuhvata katastarske parcele br: 25/1, 25/3, 25/10, 25/23, 25/24, 25/27, 48/1, 49/1, 51/1, 52/2, 52/3, 53/2, 54/1, 54/3, 64/1, 64/2, 66, 67/1, 68, 72/2, 73, 75, 76/2, 81/2, 81/3, 81/4, 81/5, 82/2, 83/5, 83/6, 84/3, 455, 456/1 K.O. Arilje, u javnoj svojini; katastarske parcele br. 48/34, 48/47, 48/48, 49/2, 49/3, 50, 51/4, 54/2, 67/2, 71/2, 74, 76/1, 76/3, 80/1, 83/3, 83/4, 448/2 K.O. Arilje, u privatnoj svojini i katastarska parcela 81/6 K.O. Arilje u mešovitoj svojini.

U slučaju neslaganja navedenog spiska katastarskih parcela i grafičkog priloga na kome je prikazana granica spomenika kulture i njegove zaštićene okoline, merodavan je Grafički prilog.

4. Objekti i katastarske parcele u granicama spomenika kulture su u vlasništvu više lica.

Zaštićena okolina spomenika kulture je u vlasništvu više lica.

5. Srednjovekovna crkva posvećena sv. Ahiliju jedina je sačuvana građevina nekadašnjeg manastira okružena ostacima arheološki istraženih i prezentovanih zdanja ovog višeslojnog lokaliteta: rimskog svetišta jugozapadno od crkve, datovanog u 2. vek na osnovu nađenog novčića cara Trajana; zidova sa zapadne i jugozapadne strane iz vremena postojanja dvobrodne ranovizantijske ili vizantijske crkve iste posvete nad kojom je izgrađena današnja crkva; ostataka zgrada i utvrde srpskog episkopskog/mitropolijskog manastira s kraja 13. i 14. veka oko crkve sa severne i severoistočne, zapadne i jugozapadne strane; pirga i suvog rova iz druge polovine 14. veka, jugoistočno od crkve. Ostaci trpezarije i konaka iz prve polovine 17. veka otkriveni su na zapadnoj i istočnoj strani.

Postojećoj crkvi retke posvete episkopu Ahiliju iz Larise u Tesaliji, prethodila je manja, dvobrodna crkva iz vizantijskog vremena, posvećena istom patronu i sagrađena u razdoblju od 6. do 10. veka, uz koju je postojalo naselje. Posle sticanja srpske crkvene nezavisnosti, tom od ranije uglednom crkvenom središtu, arhiepiskop Sava I (Nemanjić) dodelio je status manastirskog sedišta moravičke episkopije 1220. godine. Vizantijska crkvice srušena je tokom 13. veka, a kralj Dragutin obnovio ju je kao veću, reprezentativnu zadužbinu na svojoj teritoriji. To se zbilo, po svoj prilici, ubrzo posle Deževskog sabora (1282) i podele vlasti sa bratom Milutinom, a oslikavanje freskama okončano je do 1296/97. godine. Dragutinovim ktitorstvom nad manastirom Arilje Moravička episkopija dobila je dolično sedište.

Po izdizanju Srpske crkve u rang patrijaršije 1346. godine, Moravička episkopija stekla je status mitropolije. Stoleće kasnije, sa turskim osvajanjima i stradanjima manastira, sredinom 15. veka sedište mitropolije premešteno je iz Arilja u nedaleki moravski Gradac (Čačak). O obnovi manastirskog života posle ponovnog uspostavljanja Pečke patrijaršije (1557) danas svedoče tragovi konaka koji su u to vreme bili prislonjeni uz bokove crkve i duž zapadne fasade.

Pod povoljnijim prilikama sedište mitropolije vraćeno je u iznova obnovljeni manastir u prvoj polovini 17. veka, ali je već stoleće kasnije, za vreme austro-turskog rata 1737–1739. godine, mitropolija konačno bila ukinuta, a crkva napuštena, o čemu svedoče zapisi putnika ugrebani u freske u oltaru. Posle Prvog srpskog ustanka Turci su, za odmazdu, napuštenu i već devastiranu crkvu pretvorili u konjušnicu i dodatno oštetili freske.

Ariljska crkva iznova počinje da služi tek 1833. godine, i to kao parohijska, a taj status zadržala je do danas. Njen veliki priložnik u to doba bio je rujanski knez Jovan Mičić, predvodnik užičkih ustanika i poverenik kneza Miloša, koji je poklonio mnoge bogoslužbene knjige i obredne predmete i sagradio svoj konak u njenoj neposrednoj blizini. Novi ikonostas, danas izložen u zgradi trpezarije, naslikao je požarevački slikar Živko Pavlović, a prestone ikone ohridski zograf Nikola Janković (1847). Sredinom 19. veka (1848) na ostacima pirga i docnije zvonare podignuta je prva ariljska škola (današnja Galerija).

Tokom druge polovine 19. i prve polovine 20. veka, crkva je menjala izgled, pa je kalota kubeta, među retkima sačuvanim na nekoj crkvi iz 13. veka, dobila najpre kupastu, a potom „baroknu” kapu, koja je 1934. zamenjena polukružnom, iako je tek pri konzervatorskim radovima posle Drugog svetskog rata njeno teme spuštено na originalnu visinu.

Posle prvih sanacionih radova pedesetih godina 20. stoleća, usledili su sistematski istraživački i konzervatorski radovi Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture – Beograd, tokom kojih je arhitekturi crkve vraćen prvobitni izgled u meri u kojoj je to bilo moguće (u periodu od 1971. do 1996. godine), slikarstvo je konzervirano i restaurirano, a arheološkim istraživanjima otkrivena je i prezentovana prostorna celina srednjovekovnog manastira sa svim graditeljskim fazama.

Jednobrodna kupolna crkva sv. Ahilija, podeljena na trodelni oltarski prostor, naos i pripratu, pripada grupi raških hramova razvijenog tipa. Njena središnja polukružna apsida vidljiva je spolja, dok su bočne utopljene u ravan istočnog zida. Proskomidija, đakonikon i pravougaone pevnice uz potkupolni prostor pokriveni su zajedničkim krovom na jednu vodu i daju tom delu građevine izgled trobrodne bazilike. Gornju konstrukciju čine svodovi u kombinaciji sa lucima od kojih su neki nadvišeni i blago prelomljeni u temenu. Olovni krovni pokrivač ne prati liniju svodova, već je dvovodni. Veću visinu građevine u odnosu na ostale raške hramove, neimari su postigli izdizanjem plitkih prislonjenih lukova u dva nivoa u potkupolnom prostoru, sa kockastim postoljem nad kojim se izdiže kube visokog valjkastog tambura. Unutrašnjost je dosta mračna jer je osvetljava mali broj prozorskih otvora: po dva na bočnim fasadama, tri na istočnoj i šest na tamburu kupole. Ubrzo po izgradnji, verovatno krajem 13. veka, dozidana joj je prostrana spoljna priprata, koja je donekle narušila sklad proporcija prvobitne građevine.

Fasade su vertikalno raščlanjene dubokim pilastrima povezanim slepim lucima i nizovima slepih arkadica, koje povezuju i lezene na istočnoj fasadi, kubičnom postolju i kolonete na tamburu. Vertikalna i horizontalna podela ne odgovara unutrašnjoj podeli prostora, te na nekim mestima (na apsidi i pevnicama) prozori presecaju pilastre. Jednostavnim i doslednim arhitektonskim ukrasom ostvareno je stilsko jedinstvo građevine, izvedeno po uzoru na italijanske, po svoj prilici lombardijske romaničke crkve 12. veka, odnosno njihov odjek na arhitekturu Primorja, odakle su došli ariljski neimari. Pretpostavljeno je da su se mogli ugledati na jednu od uglednijih crkvenih građevina istočnojadranske obale, dubrovačku katedralu, sudeći po modelu izvedenom u srebru, koji pokazuje njen izgled iz 12. veka.

Lica zidova građena su precizno tesanim kamenom i omalterisana ružičastim ili svetlookernim malterom po kojem su u fresko-tehnici izvučene crvene trake, koje imitiraju pravilno smenjivanje kamena i opeke, vizantijski slog, koji će u srpskim zemljama

prevladati u narednom periodu. Slikani ukras fasada, nastao verovatno u vreme podizanja spoljne priprate, delimično je sačuvan samo na tamburu i kockastom postolju.

Na osnovu fresko-natpisa iz prstena tambura zaključeno je da je živopis dovršen do 1296-1297. godine. Vreme nastanka zidnog slikarstva dovršenog na prelazu epoha, odredilo ga je kao spoj monumentalnog stila 13. veka u svojoj manirističkoj, silaznoj fazi, i novog, nazvanog renesansa Paleologa, zastupljenog u nagoveštajima. Tvorci programa živopisa posebno su istakli okolnost da je reč o vladarskoj zadužbini i episkopskom sedištu galerijom istorijskih portreta predstavnika najviše svetovne i duhovne vlasti. Majstori iz Soluna izveli su freske, a srodna dela tradicionalnijeg stila sreću se na širokom prostoru od Atike, preko Makedonije, do Srbije. Prvobitno je pokrivač oko 850 m², a sačuvano je nešto više od polovine oslikanih površina, oko 500 m², najviše u priprati, a manje u oltarskom prostoru i naosu. U spoljnoj priprati preostalo je samo Hristovo poprsje u luneti nad ulazom na južnom zidu iz prve trećine 14. veka.

Grobnica uz južni zid priprate pripisuje se patronu crkve svetom Ahiliju iz Larise, a na suprotnoj strani postavljen je sarkofag nad grobom episkopa moravičkog Merkurija, koji je verovatno brinuo o podizanju crkve.

Oko crkve se tokom 19. i 20. veka razvijala varošica. U neposrednoj blizini crkve nalaze se dva objekta narodnog neimarstva podignuta u bondručnoj konstrukciji sredinom 19. veka: stara škola i konak Popovića. Zgrada stare škole, danas adaptirana u gradsku Galeriju, podignuta je iz 1848. godine na ostacima srednjovekovnog pirga. Konak porodice Popović, po predanju konak Jovana Mičića podignut je sredinom 19. veka. Zbog lošeg stanja je demontiran i treba da bude vraćen na svoje prvobitno mesto uz Trg partizana. Tokom 20. stoleća izgrađene su jugoistočno od crkve zgrada crkvene opštine sa zvonikom i trpezarija. Krajem 19. i u prvoj polovini 20. veka izgrađene su i Zgrada biblioteke, Sokolski dom, kao i brojne privatne kuće i zanatske radnje. Posle Drugog svetskog rata u centralnom delu ovog prostora formira se Trg partizana na kom je podignut spomenik Borcima Revolucije 1941-1945. godine.

Ovaj spomenik kulture značajan je kao vladarska zadužbina i jezgro manastira episkopskog/mitropoljskog ranga, a prema svojim istorijskim, arhitektonskim i slikarskim osobenostima crkva sv. Ahilija spada među najvrednije srpske sakralne građevine 13. veka, dok prezentovani ostaci manastirskog kompleksa iz različitih istorijskih perioda prikazuju promene nastajale tokom njegovih sedam vekova trajanja.

6. Kategorija spomenika kulture je kulturno dobro od izuzetnog značaja (kulturno dobro I kategorije).

7. Utvrđuju se sledeće mere zaštite spomenika kulture:

1) Bliži uslovi čuvanja, održavanja i korišćenja kulturnog dobra;

- očuvanje izvornog izgleda spoljašnje arhitekture i enterijera, gabarita, oblika i nagiba krovova, svih konstruktivnih i dekorativnih elemenata i originalnih materijala crkve sv. Ahilija;
- očuvanje izvorne prostorne strukture i arheoloških ostataka srednjovekovnog manastirskog kompleksa;
- očuvanje izvornog izgleda, gabarita, oblika i nagiba krovova, svih konstruktivnih i dekorativnih elemenata i originalnih materijala Stare škole;
- rekonstrukcija demontiranog konaka porodice Popović (Jovana Mičića);
- arheološka istraživanja južnog i jugoistočnog sektora rova oko pirga.

2) Stručne i tehničke mere zaštite radi obezbeđivanja kulturnog dobra od propadanja, oštećenja, uništenja i krađe;

- redovno praćenje stanja i održavanje spomenika kulture i objekata u njegovim granicama, infrastrukture, slobodnog prostora, stanja materijala i konstrukcija, ugroženosti od vlage, protivpožarne sigurnosti i drugih opasnosti koje mogu ugroziti spomenik kulture;
- u cilju zaštite, očuvanja i prezentacije na spomeniku kulture se predviđaju istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi;
- zabrana radova i radnji koji mogu, posredno ili neposredno, prouzrokovati promenu oblika, izgleda ili osobenosti spomenika kulture;
- uređenje prostora spomenika kulture može se preduzeti samo prema uslovima i uz saglasnost nadležne ustanove za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara;
- urbanističko i komunalno uređenje, hortikulturno opremanje, negovanje dekorativne flore i redovno održavanje prostora porte u funkciji spomenika kulture.

3) Način obezbeđivanja korišćenja i dostupnosti kulturnog dobra javnosti;

- dozvoljena je obnova postojećih objekata u postojećim gabaritima prema uslovima i uz saglasnost nadležne ustanove za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara;
- dozvoljava se uvođenje funkcionalnog i dekorativnog osvetljenja i postavljanje informativnih tabli i digitalnih vodiča sa podacima o spomeniku kulture uz odobrenje nadležne ustanove za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara.

4) Ograničenja i zabrane u pogledu raspolaganja kulturnim dobrom i njegove upotrebe, u skladu sa zakonom;

- za objekte u javnoj svojini u skladu sa odredbama Zakona o javnoj svojini;
- zabrana korišćenja prostora spomenika kulture na način koji nije u skladu sa njegovom prirodom, namenom i značajem ili na način koji može dovesti do njegovog oštećenja.

5) Ograničenja, odnosno zabrane izvođenja određenih građevinskih radova, promene oblika terena i korišćenja zemljišta u okviru zaštićene okoline kulturnog dobra, kao i promene namena pojedinih kulturnih dobara;

- zabrana postavljanja javnih spomenika i spomen-obeležja u porti današnje crkve sv. Ahilija, odnosno na prostoru nekadašnjeg srednjovekovnog manastira;
- trasiranje elektro i TT vodova se dozvoljava isključivo podzemnim putem uz arheološki nadzor;
- izgradnja infrastrukture i izvođenje građevinskih radova dozvoljeni su samo uz prethodno obezbeđenje zaštitnih arheoloških iskopavanja i odgovarajuću prezentaciju nalaza;
- zabrana postavljanja priključnih kutija, ormara i rashladnih uređaja na fasadama spomenika kulture;
- zabrana nove gradnje u okviru prostora spomenika kulture. Izuzetak mogu predstavljati strogo ograničene intervencije, u službi afirmacije i rehabilitacije graditeljskog nasleđa i ambijenta. Eventualna gradnja novih objekata može biti isključivo za potrebe unapređenja prezentacije spomenika kulture, a prema uslovima i uz saglasnost nadležne ustanove za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara;

- za sve pojedinačne zahteve u pogledu intervencija u prostoru spomenika kulture moraju se dobiti uslovi i saglasnost nadležne ustanove za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara;
- zabrana radova i aktivnosti koje ugrožavaju statičku stabilnost spomenika kulture i drugih objekata;
- zabrana gradnje ili postavljanja objekata trajnog ili privremenog karaktera koji svojom namenom, volumenom ili gabaritom mogu ugroziti ili degradirati spomenik kulture;
- zabrana postavljanja sredstava za oglašavanje i telekomunikacionih antena u okviru spomenika kulture.

6) Uklanjanje građevinskog ili drugog objekta čije postojanje ugrožava zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra.

- uklanjanje objekata trajnog ili privremenog karaktera, koji svojom namenom, gabaritom, volumenom ili oblikom ugrožavaju i degradiraju prostor spomenika kulture.

Utvrđuju se sledeće mere zaštite zaštićene okoline spomenika kulture:

1) Bliži uslovi čuvanja, održavanja i korišćenja zaštićene okoline spomenika kulture:

- očuvanje karakterističnih urbanih svojstava i ambijentalnih vrednosti u zaštićenoj okolini spomenika kulture;
- očuvanje urbane matrice i ulične regulacije kao i zatečene parcelacije. Preparcelacija je moguća uz saglasnost nadležne ustanove zaštite nepokretnih kulturnih dobara;
- tretiranje postojećih objekata u zaštićenoj okolini po principima integrativne zaštite i celovitosti zaštićene zone u smislu forme, oblikovanja i materijalizacije;
- redovno praćenje stanja i održavanje zaštićene okoline spomenika kulture, njegove infrastrukture, slobodnog prostora, protivpožarne sigurnosti i drugih opasnosti koje mogu ugroziti spomenik kulture;
- vođenje elektro i TT vodova podzemnim putem.

2) Stručne i tehničke mere zaštite radi obezbeđivanja zaštićene okoline spomenika kulture od propadanja, oštećenja, uništenja i krađe;

- dozvoljena je obnova postojećih objekata ili zamena pojedinih objekata novim istih horizontalnih i vertikalnih gabarita, uz odobrenje nadležne ustanove zaštite nepokretnih kulturnih dobara;
- usklađivanje nove izgradnje sa postojećom horizontalnom i vertikalnom regulacijom u obuhvatu zaštićene okoline spomenika kulture;
- urbanističko i komunalno uređenje zaštićene okoline spomenika kulture;
- zabrana radova ili radnji koji mogu, posredno ili neposredno prouzrokovati promenu oblika, izgleda ili osobenosti spomenika kulture i njegove zaštićene okoline.

3) Način obezbeđivanja korišćenja i dostupnosti zaštićene okoline spomenika kulture celine javnosti;

- dozvoljava se postavljanje rasvete i informativne table sa podacima o spomeniku kulture uz odobrenje nadležne ustanove za zaštitu nepokretnih kulturnih dobara.

4) Ograničenja i zabrane u pogledu raspolaganja zaštićenom okolinom spomenika kulture i njegove upotrebe, u skladu sa zakonom;

- za objekte u javnoj svojini u skladu sa odredbama Zakona o javnoj svojini.

5) Ograničenja, odnosno zabrane izvođenja određenih građevinskih radova, promene oblika terena i korišćenja zemljišta u okviru zaštićene okoline kulturnog dobra, kao i promene namena pojedinih kulturnih dobara;

- ograničenja u pogledu korišćenja maksimalnih vrednosti urbanističkih parametara iz planskih dokumenata, kao i očuvanje koeficijenta zauzetosti parcela kao vid ambijentalne zaštite;
- zabrana gradnje ili postavljanja objekata trajnog ili privremenog karaktera, koji svojom namenom, gabaritom, volumenom ili oblikom mogu ugroziti ili degradirati spomenik kulture, njegovu sagledivost i celokupnost njegovih spomeničkih vrednosti i vizura;
- zabrana izvođenja radova, preduzimanja aktivnosti i korišćenja zaštićene okoline, kao i promene namene terena, na način koji bi ugrozio spomenik kulture ili njenu zaštićenu okolinu;
- zabrana izvođenja radova kojima se vrši promena oblika ili nagiba terena u obuhvatu zaštićene okoline spomenika kulture;
- za sve pojedinačne zahteve u pogledu intervencija u obuhvatu zaštićene okoline spomenika kulture moraju se dobiti uslovi i saglasnost nadležne ustanove zaštite nepokretnih kulturnih dobara;
- zabrana postavljanja sredstava za oglašavanje i telekomunikacionih antena u okviru parcela zaštićene okoline spomenika kulture.

6) Uklanjanje građevinskog ili drugog objekta čije postojanje ugrožava zaštitu ili korišćenje kulturnog dobra:

- uklanjanje objekata trajnog ili privremenog karaktera, koji svojom namenom, gabaritom, volumenom ili oblikom ugrožavaju i degradiraju prostor spomenika kulture.

8. Sastavni deo ove odluke je Grafički prikaz osnove spomenika kulture i njegove zaštićene okoline sa objektima koji se u njoj nalaze, sa katastarskim i zemljišnoknjižnim podacima.

9. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”.

RS Broj 20

U Beogradu, 23. aprila 2026. godine

NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

PRESEDNIK

Ana Brnabić

ГРАНИЦА СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ ЦРКВА СВ. АХИЛИЈА У АРИЉУ
ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ ОСНОВЕ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ И ЊЕГОВЕ ЗАШТИЋЕНЕ ОКОЛИНЕ СА ОБЈЕКТИМА КОЈИ СЕ У ЊОЈ НАЛАЗЕ

